

Богданюк Ігор Васильович, кандидат юридичних наук, старший дослідник, заступник директора з організаційно-наукової роботи та трансферу технологій, Інститут тваринництва Національної академії аграрних наук України

Bohdaniuk Ihor, PhD in Law, Senior Researcher, Deputy Director for Organizational and Scientific Work and Technology Transfer, Livestock Farming National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4782-9986>

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА БЕЗПЕКУ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ THE IMPACT OF TRANSFORMATIONAL PROCESSES ON THE SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Богданюк І. В., Вплив трансформаційних процесів на безпеку діяльності аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 409 – 413.

Bohdaniuk I. The impact of transformational processes on the security of agricultural enterprises. *Ukrainian journal of applied economics and technology*. 2024. Volume 9. № 1, pp. 409 – 413.

Розглянуто основні загрози для аграрного бізнесу в умовах трансформаційних процесів і розроблено стратегічні заходи для мінімізації їх впливу. Представлено аналіз економічних, екологічних, технологічних і політико-правових загроз, що виникають у результаті змін у світовій економіці, змін клімату та розвитку нових технологій. Виявлено, що ці загрози можуть значно впливати на ефективність і стабільність аграрних підприємств, однак завдяки адаптації до змінних умов можливе забезпечення їх сталого розвитку. Обґрунтовано необхідність інтеграції інноваційних технологій і стратегій управління ризиками для підвищення конкурентоспроможності та стійкості аграрного сектору. Наведено конкретні приклади заходів для мінімізації економічних загроз, таких як диверсифікація бізнесу, хеджування ризиків і розвиток органічного виробництва. Також підтверджено, що для подолання екологічних загроз важливо адаптуватися до змін клімату, впроваджувати природоохоронні технології та моніторинг стану навколишнього середовища. Розглянуто важливість інвестицій у модернізацію обладнання та технологічну базу аграрних підприємств. Запропоновані стратегії та заходи забезпечать підвищення ефективності аграрного бізнесу, стабільність фінансових потоків і конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринках.

Ключові слова: аграрні підприємства, трансформаційні процеси, безпека підприємства, технологічні загрози, економічні загрози, екологічні загрози, політичні загрози.

The article is dedicated to exploring the impact of transformational processes on the security of agricultural enterprises. The purpose of the study is to justify measures to overcome the economic, ecological, technological, and political threats faced by agricultural enterprises, as well as to determine ways to adapt to transformational changes in agricultural business.

The article examines the main threats to agricultural business in the context of transformational processes and develops strategic measures to minimize their impact. The study presents an analysis of economic, ecological, technological, and political-legal threats arising from changes in the global economy, climate change, and the development of new technologies. It is found that these threats can significantly affect the efficiency and stability of agricultural enterprises, but by adapting to changing conditions, it is possible to ensure their sustainable development. The study justifies the need for integrating innovative technologies and risk management strategies to enhance the competitiveness and resilience of the agricultural sector. Specific examples of measures to minimize economic threats, such as business diversification, risk hedging, and the development of organic production, are provided. The research also shows that to overcome ecological threats, it is important to adapt to climate change, implement environmental protection technologies, and monitor the state of the environment. The study reveals that technological threats can be overcome by implementing precision farming, automating production processes, and using innovative tools such as drones and the Internet of Things. It is noted that improving staff qualifications is an essential element for the effective use of new technologies and reducing dependence on the human factor. The article also examines the importance of investing in the modernization of equipment and technological infrastructure in agricultural enterprises. The proposed strategies and measures will enhance the efficiency of agricultural business, stabilize financial flows, and increase competitiveness in both domestic and international markets.

Keywords: agricultural enterprises, transformational processes, enterprise security, technological threats, economic threats, ecological threats, political threats.

Вступ

Сучасний аграрний сектор стикається з численними викликами, пов'язаними з трансформаційними процесами, які відбуваються в економічній, екологічній і соціальній сферах. Глобалізація, цифровізація, зміна клімату, нестабільність ринкових умов і нові вимоги до екологічної стійкості створюють додаткові ризики для функціонування аграрних підприємств. Ці фактори впливають не лише на ефективність їх діяльності, але й на загальну безпеку, яка охоплює економічні, екологічні, інформаційні та соціальні складові. Відсутність комплексного підходу до управління безпекою діяльності підприємств у контексті трансформаційних змін може призвести до втрати конкурентоспроможності, скорочення обсягів виробництва, зниження інвестиційної привабливості та загроз продовольчій безпеці країни. Науково-практичний інтерес до вивчення впливу трансформаційних процесів на безпеку діяльності аграрних підприємств зумовлений необхідністю обґрунтування рекомендацій щодо управління безпекою в умовах невизначеності, формування ефективних механізмів ризик-менеджменту, а також створення інструментів моніторингу, які дозволять виявляти та оперативно реагувати на критичні фактори. Дослідження проблеми є особливо актуальним для аграрних підприємств України, які відіграють значну

роль у формуванні національної економіки та забезпеченні стійкості агросектору в умовах геополітичних і кліматичних змін.

Дослідженню питань зміцнення безпеки діяльності підприємств у сучасних умовах господарювання присвячено велику кількість досліджень. Такі провідні вчені, як А. М. Вергун [4], С. Башлай, І. Яремко [9], В. Духов [3], Т. Каткова [6], І. Корчинський [1], І. Крюкова [5], О. Кухар [5, 6], С. Мельник [1], О. Накісько [5], П. Орлов [3], М. Пікінер, І. Прядко [8], Є. Рудніченко [2], І. Сенчук [6], Б. Хахула [7] та інші присвятили свої праці вивченню цих нагальних питань. Незважаючи на широке висвітлення засад зміцнення безпеки підприємства, деякі складові не розкриті вповні та потребують ґрунтовного аналізу, систематизації та вдосконалення.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є обґрунтування заходів для подолання економічних, екологічних, технологічних і політичних загроз, з якими стикаються аграрні підприємства, а також визначення шляхів адаптації до трансформаційних змін в аграрному бізнесі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Аграрний сектор, як стратегічна галузь економіки, потребує комплексного підходу до зміцнення безпеки діяльності в умовах сучасних викликів і трансформаційних процесів. Здатність суб'єктів аграрного бізнесу адаптуватися до змінного середовища, ефективно управляти ризиками та впроваджувати інноваційні технології є важливими факторами їх сталого розвитку. Трансформаційні процеси, такі як глобалізація, цифровізація, зміна клімату, екологізація виробництва та реформування агрополітики, суттєво впливають на стабільність і перспективи аграрного сектору. З одного боку, вони відкривають нові можливості для впровадження сучасних технологій, розвитку експортного потенціалу та підвищення ефективності. З другого боку, вони посилюють ризики, пов'язані з нестабільністю ринків, природно-кліматичними факторами та необхідністю відповідності новим регуляторним вимогам.

Успішне функціонування аграрного сектору в умовах трансформаційних змін залежить від здатності мінімізувати їх негативний вплив через адаптацію управлінських підходів, впровадження інновацій і розроблення стратегій ризик-менеджменту. Розвиток галузі має базуватися на інтеграції сучасних технологій, побудові стійких ланцюгів доданої вартості та формуванні механізмів, що сприяють підвищенню безпеки діяльності. Отже, врахування трансформаційних процесів та їх впливу є необхідною умовою зміцнення продовольчої безпеки, економічної стабільності та соціального добробуту країни.

Ідентифікація загроз і ризиків є фундаментальним етапом управління безпекою суб'єктів аграрного бізнесу в умовах трансформаційних процесів, оскільки дозволяє визначити потенційні загрози, які можуть вплинути на стабільність і ефективність діяльності підприємства. Загрози поділяються на кілька основних категорій [1-3]:

1. Економічні загрози включають зміну цін на продукцію, валютні коливання, нестабільність попиту на продукцію аграрного сектору. Наприклад, різке падіння цін на зернові культури через перенасичення ринку може призвести до зниження доходів аграрного підприємства.

2. Екологічні загрози є одними з найбільш непередбачуваних, оскільки пов'язані зі зміною клімату, зниженням родючості ґрунтів і посухами. Наприклад, у посушливих регіонах скорочення обсягів водних ресурсів може викликати значні втрати врожаю.

3. Технологічні загрози часто пов'язані з використанням застарілих методів виробництва, недостатнім рівнем автоматизації та цифровізації. Відсутність інновацій може стати бар'єром для підвищення продуктивності праці.

4. Політичні та правові загрози включають зміни у законодавстві, наприклад нові вимоги до сертифікації продукції або обмеження експорту. Відсутність доступу до державних субсидій чи кредитних ресурсів також значно ускладнює функціонування аграрного підприємства.

Основні категорії загроз для суб'єктів аграрного бізнесу наведено у табл. 1.

Отже, основні загрози для суб'єктів аграрного бізнесу можна класифікувати за чотирма основними категоріями (табл. 1): економічні, екологічні, технологічні та політико-правові. Економічні загрози, зокрема зниження цін на продукцію та валютні коливання, призводять до зменшення доходів і зниження інвестиційної привабливості підприємств. Екологічні виклики, такі як посухи та зниження родючості ґрунтів, спричиняють скорочення обсягів виробництва та підвищення витрат на адаптацію до несприятливих умов. Технологічні загрози, пов'язані з використанням застарілих технологій і недостатнім рівнем автоматизації, обмежують продуктивність і знижують конкурентоспроможність підприємств. Політико-правові загрози, зокрема зміни у законодавстві чи відсутність державної підтримки, створюють нестабільність у функціонуванні бізнесу та підвищують ризики штрафів і санкцій.

Таблиця 1. Основні категорії загроз для суб'єктів аграрного бізнесу

Категорія загроз	Приклади	Можливі наслідки
Економічні	Зниження цін на продукцію, валютні коливання	Зменшення доходів, зниження інвестиційної привабливості
Екологічні	Посухи, зниження родючості ґрунтів	Скорочення обсягів виробництва, підвищення витрат
Технологічні	Використання застарілих технологій, недостатня автоматизація	Низька продуктивність, втрата конкурентоспроможності
Політичні та правові	Зміни у законодавстві, відсутність субсидій	Нестабільність функціонування, ризик штрафів

Джерело: складено на основі: [1-4].

Значний вплив на характер цих загроз мають трансформаційні зміни, які відбуваються у світовій економіці та суспільстві. Цифровізація, екологізація виробництва, глобалізація ринків, зміна клімату та інші трансформаційні процеси створюють як нові виклики, так і додаткові можливості для аграрного бізнесу. Наприклад, глобальні кліматичні зміни вимагають від підприємств швидкої адаптації до нових умов, а розвиток технологій відкриває перспективи для підвищення ефективності та впровадження інновацій. Водночас нові регуляторні вимоги, зміни у світовій торгівлі та посилення конкуренції на ринках ускладнюють ведення бізнесу.

За сучасних умов задля забезпечення стабільності та сталого розвитку аграрного сектору необхідно не лише мінімізувати вплив традиційних загроз, а й враховувати виклики трансформаційного характеру. Інтеграція інновацій, розвиток стійких бізнес-моделей і підвищення адаптивності до змінного середовища стануть важливими чинниками успіху аграрних підприємств у майбутньому.

Для подолання економічних загроз аграрним підприємствам необхідно впроваджувати низку стратегій, спрямованих на забезпечення стабільності та зростання доходів. Одним з основних підходів є диверсифікація діяльності, що передбачає розвиток нових напрямів бізнесу [5]. Наприклад, підприємства можуть започаткувати перероблення сільськогосподарської продукції, що дозволить додавати вартість до базових культур і зменшити залежність від коливань цін на сировину. Також важливим є розвиток органічного виробництва, яке користується щораз більшим попитом на ринку і дозволяє отримувати преміальні ціни за продукцію.

Ще одним ефективним інструментом є хеджування ризиків, що дозволяє мінімізувати вплив негативних змін на ринку. Використання страхування цін на сировину, валютних контрактів і форвардних угод дозволяє аграрним підприємствам стабілізувати свої фінансові потоки, захистити себе від різких коливань цін на продукцію та валютних курсів. Це забезпечить більшу фінансову передбачуваність і дозволить зберегти стабільність на довгострокову перспективу. Для підвищення конкурентоспроможності і розширення ринків збуту важливо впроваджувати маркетингові стратегії, які включають активне просування продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Створення брендів, покращення іміджу та підвищення лояльності споживачів дозволяють аграрним підприємствам займати більш стабільні позиції в умовах високої конкуренції. Розроблення ефективних рекламних кампаній, участь у міжнародних виставках і ярмарках, використання сучасних онлайн-платформ для продажу дозволяють залучати нових споживачів і забезпечувати постійний попит.

Не менш важливим є залучення інвестицій, яке дозволяє аграрним підприємствам здійснювати необхідні модернізації та розширення виробничих потужностей [6]. Для цього важливо шукати надійних партнерів, створювати аграрні кластери, які дозволяють знижувати витрати шляхом спільного використання ресурсів і техніки, а також залучати міжнародні гранти та інші фінансові ресурси. Це дозволить не лише стабілізувати фінансову ситуацію підприємства, а й модернізувати виробництво, впроваджуючи новітні технології та ефективні методи управління.

Усвідомлення необхідності запропонованих заходів та їх інтеграція в стратегію розвитку підприємства допоможе аграрним виробникам ефективно реагувати на економічні загрози, зміцнювати свою позицію на ринку та забезпечувати стабільний фінансовий стан в умовах мінливого економічного середовища.

Для подолання екологічних загроз аграрним підприємствам необхідно запроваджувати низку заходів, спрямованих на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та підвищення стійкості виробництва до змін клімату. Одним з перших кроків є адаптація до змін клімату. Зважаючи на те, що аграрний сектор значно залежить від природно-кліматичних умов, підприємства повинні впроваджувати більш стійкі до посухи культури, такі як сорго або певні сорти пшениці, які витримують екстремальні умови. Крім того, розроблення та впровадження ефективних систем зрошення дозволить забезпечити рослини водою в умовах посухи, що є особливо важливим для регіонів з нестабільними опадами. Також важливим є перехід на агролісомеліорацію, що включає висадку лісосмуг для захисту від вітрової ерозії ґрунтів, що особливо актуально для степових і напівпустельних територій.

Іншим важливим напрямом є застосування природоохоронних технологій. Це включає зменшення використання хімічних добрив і пестицидів, що мають негативний вплив на екосистему та здоров'я людей [7]. Перехід на органічне землеробство дозволяє значно знизити навантаження на навколишнє середовище та підвищити якість продукції. Крім того, важливо застосовувати методи відновлення родючості ґрунтів, такі як сівоzmіна, використання покривних культур, внесення органічних добрив і застосування технологій, які зберігають вологу в ґрунті, що сприяє збереженню екологічного балансу.

Для підвищення ефективності управління екологічними ризиками необхідно впроваджувати моніторинг і прогнозування. Використання сучасних технологій, таких як системи дистанційного зондування Землі, дозволяє здійснювати регулярний моніторинг стану ґрунтів, водних ресурсів і рослин. Це дає змогу своєчасно виявляти проблеми, такі як ерозія ґрунтів, забруднення води, дефіцит вологи, та прогнозувати врожаї, що значно підвищує ефективність планування сільськогосподарського виробництва. Використання таких технологій дає змогу аграрним підприємствам своєчасно реагувати на зміни в навколишньому середовищі та мінімізувати можливі втрати.

Загалом запропоновані заходи дозволяють не лише мінімізувати екологічні загрози, але й підвищити стійкість аграрного виробництва до глобальних змін клімату, забезпечуючи сталий розвиток і ефективне використання природних ресурсів.

Для подолання технологічних загроз аграрним підприємствам важливо впроваджувати інноваційні підходи, що забезпечать високий рівень ефективності, зниження витрат і підвищення

конкурентоспроможності на ринку. Одним з основних кроків є впровадження інновацій. Це включає перехід на точне землеробство, яке використовує сучасні технології для оптимізації процесів вирощування культур, зокрема системи GPS, сенсори та аналіз даних для точного внесення добрив, поливу та засобів захисту рослин. Це дозволяє не лише зменшити витрати на ресурси, але й підвищити врожайність, знижуючи вплив негативних факторів. Крім того, автоматизація виробничих процесів дозволяє зменшити залежність від людського фактора, скоротити час на виконання операцій і зменшити ризик помилок [8]. Важливим елементом є використання дронів і IoT (Інтернет речей) для управління ресурсами, таких як моніторинг стану посівів, виявлення шкідників і хвороб, а також оптимізація використання води та добрив, що підвищує ефективність сільськогосподарського виробництва.

Ще однією важливою складовою для подолання технологічних загроз є підвищення кваліфікації персоналу. Оскільки сучасні технології потребують спеціальних знань і навичок, аграрні підприємства повинні інвестувати в навчання своїх працівників новим технологіям і методам ведення бізнесу. Це може включати як внутрішнє навчання, так і співпрацю з науковими установами, університетами та дослідницькими центрами, що дозволяє підприємствам бути використовувати найсучасніші досягнення науки та техніки. Останнім, але не менш важливим кроком, є інвестиції в обладнання. Для забезпечення ефективності виробництва та зниження витрат необхідно регулярно оновлювати технічну базу підприємства, замінюючи застарілі технології на сучасніші. Вкладення в нові машини, обладнання та автоматизовані системи дозволяють значно підвищити продуктивність праці, знизити витрати на енергоресурси та зменшити вплив на навколишнє середовище. Оновлення технологічної бази також відкриває нові можливості для оптимізації виробничих процесів і покращення якості продукції, що дозволяє зберегти конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Упровадження запропонованих заходів для мінімізації технологічних загроз дозволить аграрним підприємствам значно покращити свою технологічну базу, підвищити продуктивність і знизити ризики, пов'язані зі застарілими методами виробництва, забезпечуючи їх стійкий розвиток в умовах сучасних викликів. Для подолання політичних і правових загроз аграрним підприємствам необхідно реалізовувати низку стратегій, що дозволяють адаптуватися до змінюваного нормативного середовища та забезпечити стабільність в умовах політичних і правових викликів. Одним з основних заходів є аналіз нормативного середовища. Аграрні підприємства повинні постійно здійснювати моніторинг змін у законодавстві, щоб своєчасно реагувати на нові вимоги та адаптувати свою бізнес-модель до актуальних законодавчих норм. Це може включати зміну умов сертифікації продукції, нові вимоги щодо екологічних стандартів або податкових зобов'язань. Адаптація бізнес-процесів до таких змін дозволяє уникнути штрафів і санкцій, а також забезпечити юридичну чистоту та відповідність сучасним вимогам. Розвиток кооперації є важливим інструментом для подолання політичних і правових загроз. Створення аграрних кооперативів дозволяє малим і середнім підприємствам об'єднувати ресурси для спільної закупівлі матеріалів, оброблення землі, збуту продукції та, що важливо, для доступу до державних субсидій і грантів. Кооперація дозволяє знижувати витрати та підвищувати конкурентоспроможність, а також забезпечує спільний захист прав членів кооперативу в разі зміни законодавчих або політичних умов.

Участь у політичному діалозі є важливим напрямом для забезпечення стабільності аграрного бізнесу в умовах змінюваної політичної ситуації. Співпраця з аграрними асоціаціями, урядовими структурами та іншими зацікавленими сторонами дозволяє підприємствам мати голос у формуванні політики, що стосується агросектору. Лобіювання інтересів аграрного бізнесу, участь у консультаціях щодо нових законів та ініціатив, а також активна роль у політичних дебатах допомагають впливати на рішення, які можуть стати як вигідними, так і шкідливими для галузі. Така співпраця дозволяє забезпечити стабільність і прогнозованість для аграрного бізнесу. Загалом реалізація запропонованих заходів дозволяє аграрним підприємствам не тільки зменшити політичні та правові ризики, але й забезпечити довгострокову стабільність і розвиток в умовах динамічного нормативного середовища.

Адаптація до трансформаційних змін в аграрному бізнесі є важливою складовою стратегії сталого розвитку підприємств у сучасних умовах. Це вимагає комплексного підходу до цифровізації, реалізації ESG-стратегій і пошуку нових ринків збуту.

Цифровізація процесів є основним інструментом для підвищення ефективності управління аграрними підприємствами. Важливим кроком є розроблення електронних платформ для управління ланцюжками постачання, що дозволяє відслідковувати рух сировини, продукції та ресурсів у реальному часі. Такі платформи забезпечують прозорість і ефективність операцій, знижують витрати на логістику та зменшують ризики втрат через недобросовісних партнерів або порушення термінів поставок. Крім того, впровадження управління взаємовідносинами з клієнтами та планування ресурсів підприємства допомагає оптимізувати управлінські процеси, автоматизувати фінансові, виробничі та кадрові операції, а також поліпшити взаємодію з партнерами і постачальниками, що, своєю чергою, підвищує конкурентоспроможність підприємства [9].

Реалізація ESG-стратегій стає необхідною умовою для аграрних підприємств, що прагнуть до сталого розвитку та відповідального ведення бізнесу. Упровадження принципів екологічної, соціальної та корпоративної відповідальності дозволяє не лише покращити імідж компанії, але й створити основи для довгострокового розвитку. Екологічна відповідальність передбачає зменшення впливу на навколишнє середовище, упровадження сталих методів виробництва та збереження природних ресурсів. Соціальна відповідальність включає підтримку місцевих громад, створення гідних умов праці та захист прав працівників. Корпоративне управління означає запровадження прозорих практик і підвищення ефективності управління на всіх рівнях. Упровадження ESG-принципів дозволяє залучати інвестиції,

підвищувати довіру споживачів і забезпечувати стійкий розвиток в умовах змінюваних вимог ринку та суспільства. Пошук нових ринків збуту є важливою складовою інтеграції трансформаційних змін у глобалізованому аграрному бізнесі. Орієнтація на експорт, особливо продукції з високою доданою вартістю, стає пріоритетом для аграрних підприємств, що прагнуть підвищити свої доходи та знизити залежність від внутрішнього ринку. Високоякісна органічна продукція або сертифіковані продукти користуються великим попитом на міжнародних ринках, що відкриває додаткові можливості для розширення бізнесу. Вихід на нові ринки збуту також дозволяє підприємствам диверсифікувати ризики, пов'язані з коливаннями цін і попиту на локальному ринку. Інтеграція запропонованих трансформаційних змін допомагає аграрним підприємствам адаптуватися до нових економічних реалій, підвищити свою конкурентоспроможність, знизити ризики та забезпечити стабільний і сталий розвиток у глобальному масштабі.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Аграрні підприємства повинні адаптуватися до вимог зовнішнього середовища для подолання економічних, екологічних, технологічних і політичних загроз. Важливими напрямками є диверсифікація бізнесу, упровадження інновацій, хеджування ризиків, а також пошук нових ринків збуту. Це дозволить знизити залежність від коливань цін, підвищити конкурентоспроможність і забезпечити стабільність доходів. Важливою частиною стратегії є також цифровізація процесів і реалізація ESG-стратегій, які допоможуть покращити імідж підприємства та забезпечити сталий розвиток.

Інвестиції в новітні технології, навчання персоналу та оновлення технічної бази сприяють підвищенню продуктивності та ефективності виробництва. Для зниження екологічних загроз необхідно запроваджувати природоохоронні технології, адаптувати виробництво до змін клімату та застосовувати системи моніторингу для своєчасного реагування на негативні фактори. Також важливо приділяти увагу розвитку кооперації та участі в політичному діалозі для забезпечення стабільності в умовах змінюваного нормативного середовища. Запропонований у дослідженні комплекс заходів допоможе аграрним підприємствам ефективно адаптуватися до сучасних викликів, забезпечуючи сталий розвиток, зростання конкурентоспроможності та зменшення впливу зовнішніх факторів. Інтеграція цих змін у стратегію розвитку аграрних підприємств дозволить їм досягти високих результатів у глобалізованому ринку.

Література

1. Корчинський І. О., Мельник С. І. Основні загрози економічній безпеці держави в сучасних умовах розвитку. Ефективна економіка. 2019. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.79>
2. Рудніченко Є.М. Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв'язок із системою економічної безпеки. Економіка Менеджмент Підприємництво. 2013. № 25(І). С. 188–195.
3. Орлов П.І., Духов В.Є. Основи економічної безпеки компанії. Х. : Прометей-Прес, 2004. 284 с.
4. Вергун А. М. Фінансова стабільність: глобальний, європейський та національний контексти: навч. посіб. Київ: КНУТД, 2023. 178 с.
5. Крюкова І., Кухар О., Накісько О. Роль і значення диверсифікації у досягненні безпеки аграрного бізнесу. Modeling the development of the economic systems. 2023. № 35. Р. 259-265. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-35>.
6. Senchuk I., Kukhar O., Katkova T. The Formation of a Conceptual and Categorical Apparatus for Research on the Management of the Economic Security of Agrarian Enterprises. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences. 2023. Vol. 318. № 4. Р. 210-215. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-320-4-31>
7. Хахула Б. «Зелена економіка» – основа інноваційного розвитку аграрного сектору України. Продовольчі ресурси. 2023. Вип. 11. С. 256-264. DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-25>.
8. Прядко І.В., Пікінер М.В. Автоматизація виробництва в Україні: стан та особливості. Підприємництво та інновації. 2020. Вип. 29. С. 169-173. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.29>.
9. Башлай, С., & Яремко, І. (2023). Цифровізація економіки України в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка та суспільство*, (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-48>

References

1. Korchynskiy, I. O., & Melnyk, S. I. (2019). Osnovni zahrozy ekonomichnoi bezpetsi derzhavy v suchasnykh umovakh rozvytku. *Efektivna ekonomika*, (10). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.79>
2. Rudnichenko, Y. M. (2013). Zahroza, ryzyk, nebezpeka: sutnist' ta vzayemozv'yazok iz systemoyu ekonomichnoi bezpeky. *Ekonomika Menedzhment Pidpriemnytstvo*, 25(I), 188–195.
3. Orlov, P. I., & Dukhov, V. Y. (2004). *Osnovy ekonomichnoi bezpeky kompanii*. Prometey-Press.
4. Verhun, A. M. (2023). *Finansova stabil'nist': hlobal'nyj, ievropejs'kyj tanatsional'nyj konteksty: navch. posib.* [Financial stability: global, European and national contexts: a textbook]. KNUITD. Kyiv. Ukraine.
5. Kryukova, I., Kukhar, O., & Nakisko, O. (2023). Rol' i znachennya dyversyfikatsiyi u dosyahnenni bezpeky ahrarnoho biznesu. *Modeling the development of the economic systems*, 35, 259-265. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-35>
6. Senchuk, I., Kukhar, O., & Katkova, T. (2023). The formation of a conceptual and categorical apparatus for research on the management of the economic security of agrarian enterprises. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, 318(4), 210-215. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-320-4-31>
7. Khakhula, B. (2023). "Zelena ekonomika" – osnova innovatsiyynoho rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy. *Prodovolchi resursy*, 11, 256-264. <https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-25>
8. Pryadko, I. V., & Pikinier, M. V. (2020). Avtomatyzatsiya vyrobnytstva v Ukraini: stan ta osoblyvosti. *Pidpriemnytstvo ta innovatsiyi*, 29, 169-173. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.29>
9. Bashlai, S., & Yaremko, I. (2023). Digitalization of ukraine's economy in the conditions of european integration processes. *Economy and Society*, (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-48>

Стаття надійшла до редакції 11.01.2024 р.